

QUÈ CAL SABER?

ELS NOMS DE LES CIÈNCIES (I)¹

Com passa amb qualsevol altre terme, els **noms de les ciències** van aparèixer en una època determinada: quan es va veure la necessitat de posar nom a una disciplina incipient que abraçava tot un camp d'estudi que es començava a sistematitzar o del qual sortien els primers paradigmes científics. L'origen del nom d'algunes ciències, com ara *física*, *matemàtica* o *astronomia*, es perd en la nit dels temps, atès que els antics grecs ja els feien servir, i es fa difícil saber el moment en què van aparèixer. Però altres **noms de les ciències** són més recents i sabem quan van aparèixer i, fins i tot, coneixem la primera publicació en què es van fer servir. Entre aquest full i els dos següents us presentarem una llista de curiositats sobre l'origen del nom d'algunes ciències, incloent-hi la que forma part del nom de la societat que publica aquests fulls.

Sembla que la primera vegada que es va fer servir el terme *biologia* va ésser el 1766, en una obra de Michael Christoph Hanov titulada *Philosophiae naturalis sive physicae dogmaticae: Geologia, biologia, phytologia generalis et dendrologia*. Aquest terme, amb el significat actual, es va començar a popularitzar a l'inici del segle XIX, quan Jean Baptiste Lamarck i altres autors l'esmenten de manera independent en obres seves el 1802. És el moment de l'aparició dels primers paradigmes unificadors de la **biologia**, com les primeres teories evolutives o la idea que tots els éssers vius compartien un seguit de característiques comunes (que va acabar desembocant poc després en la teoria cel·lular). Per això, en aquesta època apareix un terme que designa l'estudi de la vida en conjunt. Fins llavors, les disciplines biològiques com la **botànica** i la **zoologia** s'englobaven en el que es coneix amb el nom de *història natural*, terme que també s'usa avui dia per a referir-se a l'estudi dels éssers vius, però que no inclou les disciplines que van aparèixer arran del naixement del concepte de **biologia**, com la **bioquímica**, la **microbiologia**, la **genètica**, etc., ni tampoc la **fisiologia**. El camp de la **història natural** es veia complementat amb el de la **filosofia natural** (que és com s'anomenava també la **física** i, de fet, apareix així en obres tan importants com *Philosophia naturalis principia mathematica*, d'Isaac Newton) i també amb el de la **teologia natural**, una disciplina que no es va arribar a convertir en ciència.

1. Aquesta sèrie sobre els noms de les ciències inclou també els núm. 201 i 202 de QUÈ CAL SABER?